
Excellentissime Princeps,

Sublimia ac prorsus magnifica fuerunt veteris Sacerdotis eloquia, qui, in ordine vicis suae Domino ministraus, pro acceptis beneficiis gratias agens, prae gaudio canebat: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suae.* (Luc. 1). Haec carmina in aestu sermonis et cordis Clerus populusque S. Julii nuper alternis psallebat; eademque carmina sunt ac eloquia mei in ordine vicis meae hodiernam festivitatem celebrantis, in qua veterrima ista simulque insignis Basilica, glorioso Patri nostro et apostolo Julio sacra, pontificiae Tuae visitationis beneficio exultat. Vivat Deus! Quod erat in votis, quodque a pluribus lustris ardenti animo a Deo optimo maximo deprecabamur, hoc misericors Deus hodie nobis largitus est, ut abundantius novis charismatibus supernisque illustrationibus ornaremur.

Omnibus quidem notum est, Insulam tui civilis principatus sedem, tot ecclesiarum caput ac matrem, gratiarum aerarium (1), faustissimae hystoriae monumentum, quotannis invisere Tibi placuisse, in eaque morari ad divina auxilia, quae ad Episcopatus munia obeunda maxime hac temporum

calamitate requiruntur, in sacra solitudine postulanda. Omnibus quippe compertum, Te hic clero populoque quotannis benedixisse, venerandos excepisse praelatos, principes quoque paterna humanitate honore fuisse prosecutum, atque, ad altare Divi Julii prostratum, Te validum hujus Dioecesis Patroni patrocinium ferventibus precibus invocasse.

Hodierna vero Tuae magnitudinis praesentia, jam dudum desiderata, consummatio erit operumque corona; quoniam hac sacra lustratione personaliter oves tuas agnosces, pasces, corriges, ad fervorem excitabis; earumque necessitatibus auctoritate, consiliis et charitate prospicies.

Quamobrem nobis filiis devotis, ad pedes provolutis amantissimi Patris, exclamare fas est: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suae!* Et vere; poteritne cor nostrum canticum comprimere triumphale? Seu potius: nonne Tu ipse gaudium conspicias quod in omnium vultu refulget? Vidisti quot navigia pacificas lacus nostri undas premant. Vidisti quam acervatim undique incolae externique laeta occurrant frequentia. Audisti aërem festivis clamoribus personantem: ob oculos habes templi pompam et Ripariae Ordines populumque laetantes tibi sacram lustrationem ineunti gratiarum actiones exhibere; quorum omnium obsequia ac vota tibi proferens ego, praedicatorum minimus, Tuo multo jucundissimo conspectu confirmatus, effuso animo una cum ipsis clamo: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suae!*

Veniam quaeso, Excellentissime Princeps; ad brevem concionem latino idiomate de more habendam et Tua episcopalis dignitas, et Tua sacra Insulae S. Julii visitatio me alliciunt; ad quae celebranda eloquentia tempusque mihi, nunquam oratori oratio deesse poterit.

Et revera: quisnam suo in pectore reverentiae sensus et officia in Tuam, qua polles, episcopalem dignitatem continere poterit? Omnibus enim vel ab adolescentia compertum, Episcopum divinis sanctionibus, non ex hominum institutis, plebi christianae ipsisque sacerdotibus supereminere. Neminem enim latet, in Apostolorum Actibus declarari: *Spiritum Sanctum posuisse Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.* (Act. XX). Neminem prae-

terea fugit, Christum Jesum Mediatorem Dei et hominum Ecclesiam SUAM instituisse, atque ad eam aedificandam Apostolos elegisse, quibus ajebat: *Ego elegi vos, ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat. Ite in mundum universum: praedicate Evangelium omni creaturae: docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur. Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit. Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt: Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi.* Denique neminem praeterit, hanc Dei Ecclesiam UNAM supra firmam Petram fuisse institutam. Petro enim, qui Christi Jesu divinitatem fuerat confessus, Filius Dei vivi honoris et jurisdictionis ei concedens principatum, nitidis verbis loquebatur: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalerunt adversus eam; et tibi dabo claves regni coelorum; et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in coelis.* (Matth. XVI). Simon Joannis, altera vice subjungebat fidei et charitatis Auctor: *Simon Joannis, diliges me plus his? Etiam, Domine; tu scis quia amo te. Dicit ei: pasce oves meas. Dicit ei iterum: Simon Joannis, amas me? Ait ille: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: pasce oves meas. Dicit ei tertio: Simon Joannis, amas me?... Contristatus Petrus... dixit ei: Domine, tu nosti omnia. Tu scis quia amo te. Dixit ei: pasce oves meas.* (Joan. C. ultim.) Et rursum: *Simon, Simon; Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi.* (Luc. XXII 31).

Ex his omnibus praemissis colligere est, Ecclesiam Dei esse UNAM; et, cum sit UNA vera Dei Ecclesia, UNUM esse Episcopatum — UNUM Fidei fundamento, UNUM Charitatis communione. « Unum corpus, inquit Sanctus Cyprianus *De Unitate Ecclesiae* (de qua scribit et Apostolus ad Ephe-

sios c. IV), unus spiritus, una fides, unum baptisma, una spes vocationis nostrae, unus panis, unus Dominus, unus Deus. Ergo Episcopatus unus est, cujus partem in solidum tenent singuli Episcopi. Nam Episcopi, prosequitur S. Doctor, *radii sunt solis Ecclesiae*, qui, usquedum de sole participant, micant: sunt *arboris Ecclesiae rami*, qui, dum arbori junguntur, bonum fructum afferunt; *rivuli* sunt, qui a fonte divino, idest ab unitatis centro quod est Romanus Pontifex, columna, et firmamentum veritatis, oraculum ac fidei interpres, doctorum doctor, magistrorum magister, salutarem ac omnino purissimam aquarum venam undequaque derivantur. »

Quae cum ita sint, videlicet cum Episcopatus licet numero multiplex sit *unus*, scito et animadvertite, Excellentissime Princeps, veterrimam hanc ecclesiarum matrem, hoc illustre Sacerdotum collegium, nec non universae Ripariae incolas, licet errorum cohors, et nefariorum hominum deliramenta, et pestiferae ephemerides, et impii omnis generis libri longe lateque christianam societatem, ut in ruinam adducant, adgrediantur, nullo fallacis et incredulae philosophiae vento circumferri, nullo modo doctrinarum novitatibus plaudere, sed in te rerum divinarum Antistitem venerari, qui nos doces ac moderaris, *ut crescamus*, uti habet Apostolus, *in unitatem fidei, in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi*. (Ad Ephesios IV). Colluctatio, ut verum fatear, plane terribilis; eo quod portae inferi viribus unitis praevalere contendant; Tibique notum exploratumque est, pestem et contagium haeresis et schismatis ad id mali devenisse, ut saepe saepius Romanus Pontifex, Episcopatus, clerus et christiana plebs illis verbis deprecari teneantur: *Ecce surge, Domine; adjuva nos! Domine, salva nos: perimus!...* Attamen nec haeresis, nec schisma, nec rationalismus, qui religionis est plena negatio, seu potius *individualis idololatria*, ut aiebat P. Lacordaire (2), in hanc S. Julii Ripariam, et eo minus in hanc benedictionis Insulam, non modo non serpere, sed nec obrepere potuit.

Tu itaque jamjam ad limina apostolorum Petri et Pauli profecturus, memento nostri. Angelico ac immortalis Pontifici Regi Pio IX, qui Generale Concilium, *ut ab Ecclesia et civili societate omnia amoveantur mala quibus miserandum*

in modum perturbantur ac diceantur, indicere non dubitavit (3), nostram fidem dicito, devotionem, amorem, plenamque obedientiam: dicito, nos multa mala fuisse perpassos, ingentes vidisse ruinas, terribilesque minas tollerasse, sed bonum certamen perpetuo certasse et fidem servasse: dicito, nos quae Ipse approbat adprobare; nos rejicere ac damnare quae Ipse in Syllabo rejecit et damnavit: dicito, nos pontificatus Sui jura et privilegia quia divina tueri, eademque me Venetiis coram Eminentissimo Cardinali Patriarcha, Patavii, Tarvisii et Mediolani hoc ipso anno, ingenti civium frequentia plaudente, defendisse (4): dicito tandem, nos orationibus, sacrificiis, obsecrationibus nostris ad Deum plenum Ipsius triumphum sollicitare.

Hi sensus et haec reverentiae officia in Tuam, qua excellis, episcopalem dignitatem; pro qua excellentiorum virtutum radiis micante impraesens ex animo canimus: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suae!* Et si tua mihi indulgeret modestia, virtutum exponerem agmina, et praecipue dicerem humilitatis spiritum quo Teipsum despicias; orationis quo aestuas; pietatis quo ardes, ut Dei ac Deiparae cultus promoveatur atque propagetur. Dicerem, si mihi fas esset, angelicam vitae integritatem, superabundantem Sapientiae Scientiaeque thesaurum, et praesertim Tuam in omnes egenos et in omne opus bonum liberalitatem, qua commota et grata Dioecesis universa ad perennem rerum memoriam identidem canit: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suae!* Dicerem....

Sed cum haec aliaque permulta quae praeteream, ne tibi sim molestus, notoria sint et altius commendata, sinas velim, Excellentissime Princeps, ut Sancti Julii Basilica Tibi devota corde magno animoque grato exultans gratulansque Tibi sacram visitationem ineunti exclamet: Ave, Pater, Pastor, Princeps. Haec laetitiae dies, novae lucis atque salutis. Eja ergo: macte animo; defunctis suffragare; oves, quae pastorem te agnoscunt quaeque a te cognoscuntur, salutaribus Verbi Dei pascuis pasce, Confirmationis Sacramento in Christi militia adscribe credentes. Sacerdos et pontifex, et virtutum opifex, pastor bone in populo, qui placuisti Domino; ave; gaude; ora; loquere. Ave, quia episcopali

ornatus dignitate: gaude pro devota fidelium frequentia; ora pro populo tibi commisso et pro Dei Ecclesia: loquere ovibus, quae Tuo pendent ab ore, ut verba vitae aeternae audiant atque custodiant. Haec Insula, jamdudum Domina gentium, facta est quasi vidua; sed pretiosis fastis monumentisque gloriosa. Hic Sancti Patris nostri Julii nec non quatuor Eroum corpora in pace sepulta sunt. Hic cum Sanctis vigilavit ad Dominum in oratione et conversatus est immortalis disciplinae ecclesiasticae athleta S. Charolus Borromoeus. Hic Varallum aditura ad sacrosancta Christi Passionis Mysteria meditanda, bis S. Angela Merici a Brixia sua vota et supplicia profudit. Haec Insula venerabili Charolo a Basilica Petri in deliciis fuit, qui S. Patroni cultum vehementer promovit, et primi parvi Seminarii ad pueros in bonitate et disciplina et scientia imbuendos fundamenta jecit. Hic cum Barbarorum exercitus eorumque Duces Medio Oëvo Novariensem agrum percurrerent devastarentque, Episcopi Diocesisana munia exercebant. Hic, debellato Berengario, Otho I Imperator Novariensibus Episcopis et sancti Julii Canonicis possessiones juraque usurpata restituens, addensque novas donationes splendido diplomate (5) ad divinum auxilium impetrandum, Deo Optimo Maximo pro victoria grates persolvit; et canonicorum Collegium privilegiis honoribusque exornatum longo fere mille annorum spatio Othonis animae pacem perpetuam est adprecaturum. Hic denique primi Napoleonis usurpatione consummata oppressum cernis Capitulum, sed Charoli Felicis augustissimi Sabaudiae Principis et Eminentissimi Tui Antecessoris Cardinalis Episcopi Morozzo munificentia in pristinum restitutum. Hic.... Heu me miserum!.... Vox me frustratur hiantem.... Horrescit animus.... Religio, moerore confecta, luctus veste se induit; sed unacum Pio Papa IX impavida et secunda eventus expectat....

Verum vox Summi Pontificis, ut *ad unitatem fidei atque ad veritatis agnitionem* perveniant omnes dissidentes et adversarii, ut *fiat unum Ovile et unus Pastor*, ad Concilium vocantis, cor meum erigit atque solatur. Exinde haec jucundissima sacrae Visitationis dies animos nostros in fide et charitate confirmat. Et ego, finem orationi imponens, amplissimi Sacerdotalis Senatus populique universi interpres, strenuo Episcopatu catholico generatim ac potissimum Ja-

cobo Philippo Gentile Episcopo Novariae et S. Julii Principi (6) fausta omnia ominari optimum duco. Atque ita, auspice Deo, confusa atque devicta, dentibus fremens et tabescens, impietas clamabit: Galilaei Religio, iterum atque iterum victi!.... Et nos, pro beneficiis gratias agentes *in spe et in virtute Spiritus Sancti*, usque nunc hac in Insigni Basilica, tot ecclesiarum matre, ante Tuae magnitudinis conspectum, praecanimus: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suae.* — Fiat! Fiat!

ADNOTATIONES

---

(1) Ven. Charolus a Basilica Petri in suis *Scriptis* die 20 Maji 1601 sancti Julii Insulam *gratiarum aerarium* appellat. Hoc patet etiam ex devotione populorum quotannis, statis temporibus, ad S. Julii sepulchrum undique convenientium.

(2) P. Lacordaire in Sermone 70, perbelle *rationalismum* definit ac percutit, ipsum vocans *individualement idololatriam*. Rationalismus enim Ecclesiae auctoritatem rejicit et denegat, seseque deliramentis exponit rationis quae, juxta ipsum Leibnitium, non jam naturalia principia, non criterium intimumque sensum, sed pravas sequitur affectiones. Hinc rationalistae in tenebris et in umbra mortis ambulare bene dicuntur: hinc in Syllabo sub N. III, sapienter rationis idololatria damnatur.

(3) In Bulla *Aeterni Patris Filius*, III Kalendas Julias anno 1868, qua Pius Papa IX Oecumenicum Concilium indixit, congeriem reperire est malorum, quibus miserandum in modum civilis societas divexatur. Utinam qui judicant terram, Concilii sapientialia verba vitaeque canones auscultent, sapiant et intelligant!

(4) Permulti hac temporum calamitate renati sunt errores, quibus adversus Dei Ecclesiam portae inferi praevalere contendunt. Hos errores immortalis summus Pontifex Pius IX per Syllabum datum Romae apud S. Petrum die VIII Decembris anno 1864, vel periculi, vel temeritatis, vel erroris nota, vel anathemate percussit. Sed error, qui Satanae arridet, quemque modo hypocrisi, modo sophismatibus, modo omnigenis machinationibus propagare conatur, est Ussitarum Wiclephique furor in temporalem Ecclesiae potestatem. Ad catholicorum conscientiam dirigendam, ut praeteream quae Eminentissimus Cardinalis Mathieu, Dupanloup et Episcopi urbis et orbis sapientissime docuerunt, Summi Pontificis verba, quae S. Sedis Apostolicae temporalis Domini jus consti-

taunt, sunt prorsus declaratoria. En verba: *In praesentibus circumstantiis ad spiritualis potestatis exercitium et independentiam necessaria est temporalis Pontificis potestas.* Oh sapientissimam venerandamque declarationem! Aperte loquar. Papa, qui veritatis, justitiae ac libertatis oraculum est et vindex, temporalis Domini necessitatem in praesentibus circumstantiis declaravit; quam necessitatem mirabili eloquio CIVILITAS CATHOLICA *dogma providentiale* nuncupavit. Temporalis Domini necessitas impraesentiarum divina Pontificis missione patefacta est. Vae mundo, si impietas mirabile hoc Providentiae opus adgrediretur et conculcaret! Veritas, justitia ac vera libertas statim suffocarentur, barbariesque efferrata longe lateque suum dilataret imperium. Benedictus Deus, qui Petri Ejusque successorum thronum perpetuis prodigiis ad Ecclesiae bonum, civilisque societatis salutem Romae instituit! Roma christiana, quae supra paganæ idololatriæ rudera Pontificale solium aedificavit, divinam veritatis, justitiae ac libertatis lucem ubique terrarum semper expandit. Monumentis plena est hystoria. Et quod mirum miserrimis hisce temporibus, ut veritas innotescat, me Pontificii juris causam Venetiis, Patavii, Tarvisii ac Mediolani hoc anno perorante, mirabili Pontifici-Regi Pio IX, invicto veritatis, justitiae et libertatis propugnatori a maxima civium frequentia acclamatum est: Dominus conservet Eum, et vivificet Eum et beatum faciat Eum in terra, et non tradat Eum in animam inimicorum Ejus!... Oh suavem gloriosamque recordationem! Pax et misericordia Dei illos sapientes comitetur eosque coronet, ut fulgeant in perpetuas aeternitates!

(5) Othonis I diploma, quod a canonicorum Collegio religiose asservatur, actum est in Villa quae dicitur Horta, anno Incarnationis Dominicae 962.

(6) Ex quo D. D. Jacobus Philippus Gentile Episcopus Novariae consecratus, Dioecesim administrat, plurima eademque splendida pietatis et liberalitatis monumenta ab ipso erecta valde difficile enumerare. Testem appello Novariam, Varallum, Burgomauerlum, Vacciafum, Ornavassum, Rhé, Gaudianum. Brevius dicam: testes voco Ecclesias et pene omnes Paraecias. Universa enim Dioecesis, quae ab Eccell.mo licet valetudinario lustrata est, adventus Ejus dies albo lapillo signavit. Hinc fausta omnia Jacobo Philippo Gentile Episcopo Novariae ac S. Julii Principi ominare dignum et aequum est.

Nilil obstat ut prelo cudatur — Dat. Petinasci, die X sept.
Ex mandato Excellentissimi Episcopi, Can. FARA, Vic. Gen.

5834865

